

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

5 · November 1998

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74.

Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, Tlf. 49 13 16 80.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Lillian Olsen og Kaj Christensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 44 91 13 72.

Angående ophold i Kegnæs-huset (7 sengepladser, adresse: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 7440 5342), rettes henvendelse til sekretæren: Aase Beck Eigenbroth.

Tilsynsførende: H. P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 57 07 eller eventuelt Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 76 32.

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativhjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Æbeløgade 1,4., 2100 København Ø,
tlf. 39 17 78 60, hver tirsdag mellem kl. 11.00 og 13.00.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14
Giro 620 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Avistryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1998.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

5. 1998

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapofangerne
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 5

1998

4. årgang

Flygtning - også i eget land!

Dette er en beretning af Gitta Blinkenberg om hendes og hendes dansk-polske families trængsler under 2. verdenskrig i Poznan, Polen, samt umiddelbart efter krigen om familiens ankomst til Danmark som en slags flygtninge.

Gitta Blinkenberg er i dag gift med en dansk ambassadør, som er udsendt til Mellemøsten. Hun varetager - sammen med sin mand - danske interesser i dette område.

- Min mor, Irena Gertner, var polsk, født i 1907 i det daværende preussiske Schlesien. Min far, Frits Green, var dansk, født 1900 i Saxkøbing. Han var forretningsmand og blev i 1923 som ganske ung udsendt af et dansk firma på en kortere forretningsrejse til Polen. Opholdet blev forlænget til 3 år. Derefter oprettede han sit eget firma (korn en gros). Kort efter krigsudbruddet i 1939 blev det beslægtet af den tyske besættelsesmagt. Han fik dog lov af tyskerne til at blive i sit eget foretagende som underordnet funktionær.

Ved en krigs begyndelse er der ingen, der kan forudsige, hvordan

udfaldet bliver. Min far havde efter sit ægteskab i 1930 baseret sin fremtidige tilværelse på sin forretning i Poznan. Da krigssituationen overvældede Europa, var det for sent at rejse tilbage til Danmark, og vores familie var fanget af situationen.

Den tyske besættelse af Polen

Under den tyske besættelse blev de fleste polakker fra det tidligere tyske Polen tvangsforflyttet østpå. Herunder hørte også Poznan, som kun ligger 100 km fra den gamle tysk-polske grænse.

Det varede ikke længe, før min far blev anklaget af tyskerne for at være polsk-venlig bl.a. på grund af sit giftermål. Fem år senere under den russiske besættelse i 1945 var det omvendt. Han stod da anklaget for at have været for tysk-venlig bl.a. fordi han var forblevet i Polen under den tyske besættelse. Derfor de mange ulyksalige situationer, vi blev bragt i.

Poznan, den 1. september 1939: »Polen er levet angrebet af nazisterne«. Denne sætning hører jeg de voksne sige mange gange på polsk og jeg kan - trods de knap 4 år, jeg er på

det tidspunkt - fornemme, at der er noget galt, noget der er anderledes, selvom jeg naturligvis ikke forstår, hvad det betyder.

Der gik ikke mange dage før byen, som nu kom til at hedde Posen, var blevet besat af tyske tropper.

Min storesøster, Nanna, er 3 år ældre end jeg. Vores barnepige hedder Marysia og hun kom til os, da jeg blev født. I de omliggende huse i det villa-kvarter, hvor vi bor, er der nogle andre polske børn på vores alder, og vi leger ofte sammen. Vi får at vide, at vi nu kun må tale tysk, hvilket jeg på det tidspunkt ikke kan. En dag stiller et af de ældste børn os alle op på en række og fortæller, at vi skal lære nogle sætninger udenad. Jeg skal sige: »Ich heisse Gitta Green, bin 4 Jahre alt und wohne Kennemannstrasse 6«. (Også gadenavnene er blevet tyske). Da jeg spørger, hvorfor jeg skal sige denne sætning så mange gange, får jeg at vide, at hvis jeg pludselig bliver væk fra min far og mor, så vil det hjælpe mig til at finde dem igen.

Nytåret 1940

Nytåret 1940: Alle de børn, jeg plejede at lege med, er pludselig væk (jvfr. den nævnte tvangsforflytning af mange polakker - især dem, som var velstående og indflydelsesrige. De blev beordret til at bosætte sig i den centrale og sydlige del af Polen. - De fik 10 minutters varsel til at forlade deres hjem og måtte praktisk taget ikke tage noget med sig).

Kort tid forinden var de polske familier i nabolaget, mine forældre kendte bedst, kommet til dem med nogle af deres vigtigste papirer, ejendele etc. og havde spurgt, om de måtte stille dem hos os, idet de sagde: »I er danskere, I får lov at blive boende og jer sker der ikke noget«. Mine forældre ville gerne hjælpe dem og anbragte de efterhånden mange ting i et halvtomt værelse.

I dette dejlige villa-kvarter - ikke langt fra byens centrum - flyttede der nu tyskere ind i de fuldtmøblerede huse. De kom hovedsageligt fra de baltiske lande. Vi fik lov til at blive boende, fordi min far var dansker. I begyndelsen af krigen blev vi betragtet som forbundsfæller («den nordiske race») og ikke som »undermennesker» - betegnelsen for polakker. Vi kom således på grund af vores nordiske status automatisk i kategori som en slags »Volksdeutsche«. Dette kunne polakker også blive, hvis de frasagde sig deres polske statsborgerskab, hvilket mine forældre tog skarp afstand fra. Nogle polakker gjorde det, fordi de på den måde fik visse fordele bl.a. flere rationeringsmærker etc. (f.eks. 2 æg pr. pers. om ugen, polakkerne fik slet ingen).

Vi boede i den nederste etage af en villa. Ovenpå flyttede der nu en tysk familie ind. Vores have stødte op til en anden have, hvor der lå et flot og meget stort hus. Der bosatte stedfortræderen for den øverste »Gauleiter« for Poznan-området sig.

Seks år - og i tysk skole

Da jeg var 6 år kom jeg i tysk skole, fordi der ikke mere fandtes polske skoler. Nogle af disse var blevet omdannet til kaserner for det tyske militær. På vej til min skole skulle jeg bl.a. køre med sporvogn, som bestod af to vogne: den første var beregnet for tyskere, og den måtte jeg godt benytte. Den anden vogn var for polakker.

Engang, da jeg steg ud, var der nogle halvstore drenge, der kastede sten efter mig, mens de råbte: »polske

svin«. Jeg fik at vide, at jeg ikke måtte sig noget til dem.

I skolen, som var ret streng, blev jeg egentlig ikke chikaneret. Jeg husker, jeg engang fik en eftersidning, fordi jeg i et frikvarter havde mødt en lærerinde på gangen og ikke havde rakt hånden i vejret og sagt »Heil Hitler«. På samme måde skulle vi også stå før hver time begyndte - nogle gange ret længe - og samtidig »lovsynge føre-ren«. I timerne fik jeg lært en smule regning samt at læse og skrive (bl.a. gotiske bogstaver).

Efter 1 1/2 år blev jeg taget ud af skolen, idet krigen på det tidspunkt viste sit grimme ansigt i mange forklædninger. Hjemme havde vi heldigvis et godt familieliv også sammen med vores barnepige, Marysia. Dette gav trods alt en vis tryghed under de stigende vanskeligheder.

Korrespondancen med min fars familie i Danmark fortsatte endnu et stykke tid, skønt der længe havde været censur på de breve, vi sendte til Danmark. Selvom mine forældre var meget forsigtige med hensyn til, hvad de skrev, blev nogle gange selv harmløse sætninger overstreget med sort blæk, så der ofte ikke var meget tilbage at læse, og det var helt meningsforstyrrende.

Hyppe bombardementer

Bombardementerne begyndte efterhånden at blive hyppigere og hyppigere. En stor del af Poznan var omringet af tyske fæstningsværker, hvor flere tusinde tyske soldater havde forskanset sig. Imellem to af disse fæstninger var der nogle store bunkere, som også kunne benyttes af den tyske civilbefolkning som beskyttelsesrum. Disse befandt sig kun et par hundrede meter fra den villa, hvor vi boede. Lige så snart, der var en luftalarm, måtte vi skyndsomt løbe dertil, idet vi hver tog nogle tasker med os med de vigtigste papirer og nogle få andre ting, som stod parate. Dette skete også mange gange om natten.

Oftentimes sad vi i mange timer i disse iskolde rum, som var tæt pakket med mennesker.

En aften fortalte mine forældre mig, at jeg skulle hjælpe dem med at bære alle polske og danske bøger ud i køkkenet, hvor vi havde et stort komfur. Der skulle de brændes, for det var ikke godt at have for mange polske eller udenlandske ting. Det kunne kun gøres om natten, for i dagslys ville røgen afsløre os. Dagen efter spurgte de tyskere, som boede over for os,

hvorfor der havde været så megen røg fra vores oven om natten. Mine forældre svarede, at det var gamle aviser og klude, de havde brændt for at få lidt ekstra varme. Der blev lagt mærke til praktisk taget alt, hvad man foretog sig.

Min søster fortalte mig engang, at hun havde haft en poesibog, hvor mange af hendes polske veninder havde skrevet nogle digte etc. på polsk. Alle disse sider måtte hun rive ud, for det kunne jo være, at tyskerne ved en husundersøgelse ellers ville opdage det, og så kunne det være et bevis på, at vi havde plejet for meget omgang med polakker.

Besøg af Gestapo

Da jeg var 8 år, sad jeg en dag og tegnede sammen med Nanna. Pludselig kom to Gestapo-folk og ville lave en husundersøgelse. De gennemrodede alt og stillede nogle af de ting, de havde fundet, ind i det rum, hvor der i forvejen stod de forskellige ting fra mine forældres venner og bekendte. Efter at have forsejlet rummet med et stort nazi-stempel, gik de.

Det, der derefter skete, har mejslet sig ind i min bevidsthed. Det var en søndag og vi spiste morgenmad, da de samme to Gestapomænd kom igen. De beordrede mine forældre til at følge med ud til den ventende limousine. Fra vinduet så vi, at de kørte bort.

Lidt efter kom to andre Gestapofolk og beordrede på samme måde som før Marysia, Nanna og mig til øjeblikkeligt at gå med dem og sætte os ud i den bil, som stod udenfor. Jeg nåede ikke engang at få min lille taske med de 3 små dukker med, som jeg ellers altid havde med mig, når der f.eks. var luftalarm. I bilen spurgte vi grædende, hvor vi skulle hen, og hvor vores far og mor var. Det eneste svar, vi fik, var: »Ti stille!«. Da vi havde kørt et stykke, standsede bilen foran en kæmpe stor bygning, hvor det vrimlede med tyske soldater. Marysia blev sat af og ført ind i bygningen. Nanna og jeg fortsatte kørslen. Det var en lang tur, og vi kørte ud af byen og langt ud på landet, hvor vi aldrig havde været. Vi spurgte igen, hvad der skulle ske med os, men vi fik ingen svar. Vi knugede os til hinanden og græd. Pludselig standsede vi foran et stort, ensomt beliggende hus. Vi fik at vide, at dér skulle vi bo. Det viste sig at være en slags børnehjem - ledet af nonner. Der var ca. 50 børn - alle nogle år yngre end os. Senere fik

vi at vide, at det var børn, hvis forældre var eller havde været i koncentrationslejre.

3 lange uger

Både Nanna og jeg var meget ulykkelige. Da vi spurgte nonnerne, som for øvrigt var vældig søde imod os, om hvor vores forældre var, og hvad der skulle ske med os, svarede de, at de intet vidste. De sagde, vi skulle sætte os hen til vinduet og kigge ud, for måske ville vores far og mor snart komme. Der sad vi det meste af tiden i 4 dage og kiggede ud, og der var ikke andet at se end grå og øde marker så langt øjet rakte. Jeg følte mig fuldstændig syg af længsel efter mine forældre og den forfærdelige uvished om, hvad der var sket dem. For første gang prøvede jeg også, hvordan det føles at være sulten i længere tid. Nonnerne fortalte os nemlig, at de ud over en smule mel ikke havde andet mad. Til hvert af de 3 måltider om dagen fik vi blot en kop melsuppe. Kun én gang fik vi hver 1/2 skive brød.

Pludselig efter nogle dage kommer der nogen og siger, at vores forældre er der. Vi styrter ud for at se og skuffelsen er næsten ikke til at bære, da jeg ser, det ikke er dem, men nogle af mine forældres tyske bekendte, som fortæller os, at vi i den kommende tid skal bo hos dem, og at vores forældre nok skal komme.

I 3 uger hørte vi intet om, hvor de var, men pludselig en dag stod de foran os. Aldrig har jeg grædt så meget af glæde som dengang.

I KZ-lejr

Først længe efter fik jeg at vide, at mine forældre og Marysia havde været i KZ-lejr. De var blevet anmeldt til Gestapo af de tyskere, som boede ovenover os. Der var bl.a. blevet sagt, at vi havde lyttet til polsk radio, hvilket der var dødsstraf for. Den tysker, som var blevet indsat som leder i min fars firma, viste sig imidlertid at være en sympatisk person. Han havde bl.a. sagt til Gestapo, at han ikke kunne undvære min far i firmaet. Det var givetvis ham, der havde formået at få mine forældre ud af lejren.

Mine forældre havde været i den samme lejr som Marysia, og de havde alle 3 været igennem mange, lange og ydmygende forhør. Tyskerne benyttede den gængse taktik med at fortælle hver af dem, at de to andre allerede havde fortalt mange ting o.s.v.

En dag mødte min far Marysia på

gangen, da han kom med sin madskål, og han spurgte hende: »Hvad er der sket med børnene?«. Men inden hun kunne svare, fik han et spark og røg ind i sin celle.

Min mor måtte flere gange ud til vores lejlighed for at redegøre for alle de ting, der var i det forseglede værelse. Hun fortalte, at nogle af tingene havde tilhørt hendes mor, som var død nogle år tidligere, men det har givetvis været svært at redegøre for alle de ting, som hendes venner havde bragt.

Bagefter fortalte min mor, at hun i KZ-lejren havde siddet i en celle med 15 kvinder, som alle var blevet skudt. Endvidere fortalte hun, at der i nærheden af os havde boet en familie med 5 børn. De blev alle »udslette- de«.

Efter den tid blev mine forældre, min søster og jeg igen lykkeligt forenede. Marysia var blevet tvangsforflyttet til en anden by for at »tjene« hos en tysk familie. Hun kom først tilbage til os efter krigen.

De allieredes mål for de utallige og voldsomme bombardementer var naturligvis de mange tyske fæstninger, som omgav byen. Efter at vi havde set mange huse og bygninger i ruiner, voksede angsten hos os alle 4 under disse forfærdelige bombardementer. Jeg kan huske, hvordan jeg knugede mig til mine forældre og tænkte, at skulle vi dø, så ville jeg dø med dem.

Russernes fremmarch

Da jeg var fyldt 9 år, indtrådte der en ny fase i krigens udvikling: Russernes fremmarch. Ifølge en polsk historiker, som jeg konsulterede fornylig, kunne han oplyse mig om følgende:

»Fredag den 12. januar 1945 indledtes den store sovjetiske offensiv. Netop den dag kom Goebbels' stedfortræder, Naumann, til Poznan fra Berlin. Efter sigende forsikrede han »på en meget overbevisende og tilmed munter måde: at ingen bolsjevik nogensinde skulle betræde Posenområdet«. Om tirsdagen indledte Gauleiteren en propaganda-aktion med henblik på at berolige befolkningen. Desuden prøvede han at oprette et frikorps, som skulle være med til at forsvare byen. Den 19. januar om aftenen blev det i radioen bekendtgjort, at de sovjetiske panser-enheder var nået til »Litzmannstadt« (Łódź), ca. 200 km mod øst. Om lørdagen, den 20. januar, blev det besluttet, at den tyske befolkning i Poznan skulle evakueres.

I løbet af den dag var der panikagtige tilstande. Banegården var fyldt med mennesker, som ville flygte mod vest. Togene blev bestormede. Desuden begav mange tusinde tyskere sig afsted til fods med bl.a. små vogne og kælke.

Der boede dengang i Poznan ca. 100.000 tyskere og dobbelt så mange polakker. Den 22. januar blev også den polske befolkning opfordret til at forlade byen. Dette opråb blev ikke fulgt i særlig høj grad, selvom det blev gentaget - og denne gang på polsk med trussel om tvangsforflytning. To dage senere var det for sent - byen var faktisk allerede da omringet af russerne. De indledende angreb var rettet mod byens sydside«.

Min erindring om de ovennævnte begivenheder er, at vi søndag formiddag (den 21/1) hørte tysk radio. Noget af det, der blev sagt, forstod jeg ganske tydeligt. Det var opfordringen om at forlade byen øjeblikkeligt, da russerne allerede var i nærheden af Poznan. Der blev endvidere sagt, at russerne var meget brutale, at de dræbte civilbefolkningen og ødelagde alt, hvad der kunne ødelægges. Jeg husker, at mine forældre også blev forskrækkede over det samt over, hvor nær russerne allerede var. De tog en hurtig beslutning - vi ville også prøve at flygte.

Vi læssede med det samme vores kælk med et par kufferter, som allerede var parate, og kort efter var vi ude på de store, snedækkede marker. Der var stærk frost - minus 20 gr. Vi sluttede os til den uendelige strøm af flygtende mennesker som ovenfor beskrevet. Vores første mål skulle være at tage hen til nogle af min mors polske slægtninge, som boede i byens centrum.

Da vi havde vandret et par timer, blev kanontordenen meget voldsom. I det fjerne var der røg, og himlen var farvet rød. Min far sagde pludselig: »Vi vil ikke dø her på marken - så hellere i vores eget hjem«. Vi vendte om og gik tilbage. Gaderne i vores kvarter var mennesketomme, og vi så overhovedet ingen i husene. Vi installerede os i et lille rum i vores kælder, hvor der ikke var nogen varme. På vores køkkenkomfur kunne vi varme lidt mad, men der var ikke ret meget kul tilbage. Vi havde heller ikke ret meget mad mere. Dog var vi så heldige, at vi havde en sæk kartofler og nogle glas marmelade.

Senere hørte vi, at der i et af huse- ne i nabolaget var et tysk ægtepar,

som også var forblevet - måske var de for gamle til at flygte. Da de på det tidspunkt ikke havde mere mad, spiste de deres hund. De blev senere fundet hængt.

Det historiske forløb var på det tidspunkt ifølge min kyndige kilde som følger:

»I Poznan var der nu henved 50-60.000 tyske soldater. En stor del af dem var fra de divisioner, som havde lidt nederlag østpå, og som var flygtet derfra. De sluttede sig til de soldater, som allerede i månedsvis havde forskanset sig i de talrige fæstninger rundt om byen, og det var disse, som var målet for de allieredes og russernes voldsomme bombe-angreb«.

Da vi - som jeg nævnte før - boede i nærheden af to af disse store fæstninger, befandt vi os faktisk midt på krigsskuepladsen. To af husene overfor os blev ramt af bomber og brændte til grunden. I vores hus blev tre ydermure revet ned af granater. Der var nu hverken elektricitet eller vand. Vinduesruder, porcelæn og glas var fuldstændig pulveriseret.

Nogle af disse bombebrag var så voldsomme, at vi troede, det var vores hus, som var blevet ramt, og at vi skulle blive begravet i ruinerne. Disse heftige kampe varede mindst 14 dage.

Gauleiterens villa

Som jeg berettede før, havde vi opgivet at flygte. Vi sad nu i det lille kælderrum og frygtede, hvad der ville ske. Da der var gået nogle dage, hørte vi pludselig en stemme kalde på os. Det var en af de polske tjenestepiger, som vi kendte fra nabolaget. Hun fortalte, at alle de tilbageblevne polske personer i kvarteret havde fundet sammen, d.v.s. to af hendes veninder - den ene med sin mand og to små børn. De var alle gået over til »vice-Gauleiterens« villa, som også var mere solidt bygget end vores, og dér var der mad. Vi lod os hurtigt overtale til at følge med hende gennem hendes have. Det var naturligvis et oplivende syn at se proviantkælderen med en mængde konserves og vin.

Dette store hus bar i høj grad præg af, at der havde boet en nazist. På væggene var der næsten overalt store billeder af Hitler og i skabene en masse tyske uniformer. De fint polerede møbler og de mange tæpper var ganske overdådige.

Vi installerede os alle 10 i et mindre kælderrum, hvor der var 3 senge og 1 bord. Der var store sandsække for

vinduet. Efter 3 døgn hørte vi pludselig trin ovenpå. Vi blev bange, fordi vi ikke vidste, om det var tyskere eller russere. Vi vidste heller ikke, om vi skulle give os til kende med det samme eller vente. Det sidste ville måske være det farligste, hvis vi blev fundet. Efter mange drøftelser blev man enig om, at den ene af pigerne skulle liste sig op af trappen og se. Hvis det var tyskere, skulle hun tale tysk og hvis det var russere russisk.

Det viste sig at være tyskere på tilbagemarch - ca. 100 soldater. De var helt udmattede og klar over, at de havde tabt krigen. De oprettede hurtigt et nødtørftigt lazaret i huset, da der var mange syge og døende. Næste nat var de pludselig væk igen. I haven fandt vi bagefter nogle af deres døde. Desuden en del efterladte uniformer. Nogle af soldaterne havde åbenbart skiftet dem ud med noget civil tøj, de havde fundet i skabene.

Den følgende nat blev vi igen vækket af støvletramp, og denne gang var der en voldsom larm. Det var »bolsjevikkerne«, sådan kaldtes denne fortrop af brutale og vilde russere, som alle frygtede. Der var mindst 100 af disse frontsoldater, som var optændt af et frygteligt had til tyskerne og søgte hævn for alt det grufulde, tyskerne havde gjort under felttoget i Rusland. De råbte og skreg, og der var mange historier om, hvor primitivt de opførte sig som f.eks., da de fik øje på nogle harer på terrassen, som havde hængt i flere måneder til »modning«, - ja, dem spiste de rå.

Som sagt var der i denne villa en mængde tyske ting. Af samme grund var situationen meget farlig for mine forældre. Den russiske øverstbefalende og hans overordnede var nemlig overbeviste om, at det var min far, som var ejer af huset. Min far prøvede naturligvis at forklare, at han var dansker. Da han viste dem sit danske pas, holdt de det omvendt - de kunne ikke læse undtagen kyrillisk - og smed det hen i en krog. De havde aldrig hørt om Danmark eller de skandinaviske lande.

Min mor, som heldigvis kunne en smule russisk, forklarede dem vores situation, men ingen af dem syntes at kunne forstå, hvorfor vi var der. Hvad de derimod kunne forstå var at drikke. De kastede sig over proviantkælderen - især over vinene. For hver ny flaske, som min far blev tvunget til at åbne, skulle han drikke en slurk (de var bange for, at der var gift i). Nogle gange var min far væk i mange timer,

og når vi hørte skud udenfor, troede vi, at han var blevet skudt. De skød ofte bl.a. på Hitler-billederne, uniformerne etc. og - i desperation over krigen - endda sig selv. En af soldaterne gav mig en dag et lille stykke brød, han havde fundet på en død, tysk soldat. Kort tid efter fandt vi ham i haven - han havde skudt sig selv.

Likvidering?

En dag sagde den øverstkommanderende vredt til os, at nu havde han besluttet, at vores familie skulle likvideres. Han havde fornylig gjort det af med 30 personer deriblandt kvinder og børn, så det ville ikke genere ham at gøre det igen. Han sagde endvidere, at lige nu var han for træt, men når han havde sovet, ville han skyde os 4. Han satte en vagt, Ivan på 18 år, ved døren, for at vi ikke skulle undslippe. Vi var fuldstændig knust - vi havde fået en dødsdom. Vores »bøddel«, som var meget fuld og ikke kunne stå på benene, faldt heldigvis hurtigt i søvn, hvilket var vores store held. Derefter skyndte vi os alle 4 hen til Ivan, gav ham et guldur og bad og tryglede ham om at lade os komme ud. Han sagde: »Hvis jeg lader jer komme ud, bliver jeg jo skudt«. Lidt efter lod han os dog passere! Senere hørte vi heldigvis, at han selv var flygtet lige efter os med en af de polske piger - på 16 år.

Flygtet!

Og hvor flygtede vi så hen? Ja, mine forældre havde fra en af pigerne hørt, at der ca. 1/2 km fra os boede en polsk skomager, som vi måske kunne søge skjul hos. Inden vi løb ud af vores »fængsel«, havde vi taget nogle lagner over os, så vi blev camoufleret, for der var megen sne udenfor. Da vi løb gennem haven, så vi overalt døde soldater. I gaderne var der store tanks. Vi løb alt det, vi kunne, og nogle gange måtte vi lægge os ned, fordi der blev skudt - muligvis efter os. Vi nåede frem i god behold til skomagerens hus, hvor vi var i 3 dage. Mens vi var der, stod der pludselig en dag nogle russiske soldater udenfor. Skomageren sagde: »Hurtigt op og skjul jer på loftet«. Min far sagde: »Nej, vi bliver siddende her i køkkenet«, hvilket var meget klogt og modigt af ham. Det første, soldaterne nemlig gjorde, var at gå op på loftet, og de ledte længe, om der var nogle »germani«, de kunne slå ihjel.

Efter et par dage fik vi at vide, at det første hold russere, som var så

brutale, nu var væk. De i sin tid for-drevne polakker begyndte nu lang-somt at vende tilbage til de hjem, som de 5 år tidligere var blevet smidt ud af. Da vi kom tilbage til vores halvt udbombede hus, var der en hel del kvinder, som hev og sled i vores ting. Det var imidlertid nogen, der aldrig havde boet i kvarteret før. De plyn-drede simpelthen de af tyskerne for-ladte huse og tog alt, hvad de kunne få fat i. Hos os var næsten alt brugbart væk eller ødelagt.

Til trods for den barske start i vores tidligere hjem, blev også vi smittede af glædesrusen over, at krigen nu endelig var slut. Overalt så man de russiske befriere, som ofte gik og sang i gaderne. Nogle gange viste de stolt de ure frem, som de havde tilranet sig. Jeg så engang en soldat med beg-ge arme fulde af ure.

Noget af det første, min far ordne-de, var hoveddøren, så den kunne låses. Det varede dog ikke længe, før den var fuld af skudhuller. Russerne havde efter et par uger fået organise-ret sig sådan, at de nu undersøgte, hvem der boede i de forskellige huse. Af den grund havde vi meget ofte husundersøgelser. De russiske solda-ter kunne også finde på at komme midt om natten, og hvis døren ikke blev lukket op hurtigt nok, skød de på døren. De få ting, vi stadig havde, blev undersøgt minutøst.

En lang uge!

En dag kom nogle russiske soldater og sagde til min far, at han skulle føl-ge med dem, og at han ville være til-bage om et par timer. Min mor sagde, at hun gerne ville tage med ham, men det fik hun ikke lov til. Han kom ikke tilbage og snart var en uge gået. Ang-sten for, hvad der var sket ham, var stor, for vi havde intet hørt.

Min mor havde i mellemtiden lavet en liste med underskrifter fra forskel-lige polakker som bevis på, at vi ikke havde været tyskvenlige. Russerne kunne nemlig ikke forstå, hvorfor min far var forblevet i Polen under den tyske besættelse. Med dette papir i hånden gik min mor fra morgen til aften rundt i hele byen til alle de ste-der, hvor hun havde hørt, at det rus-siske militær havde installeret sig. Overalt fik hun at vide, at ingen kendte noget til sagen. En dag, da hun kommer ud på gaden fra et af disse militær-huse, hvor hun også havde fået et »Njet«, hører hun plud-selig nogle stemmer i en lille gård ved siden af. Ved at gå nærmere ser hun

en del mænd komme ud af det hus, hun lige har forladt. Hun tror næsten ikke sine egne øjne, for lige dér står min far blandt de andre fanger. Hun skynder sig ind og fortæller den øver-ste, ansvarlige officer, at hun lige har set sin mand, og om han ikke kan komme ud. Igen et hårdt og bestemt: »Njet«. Da hun bliver beordret til at gå hjem, siger hun: »Jeg går ikke fra det her sted, uden at min mand kom-mer med mig«. Hun satte sig ned og ventede i timevis. Pludselig kom min far ud til hende, og de fik at vide, at de kunne gå hjem. - Endnu et mirakel var sket, følte vi. Dagen efter blev de andre 20 fanger sendt til Sibirien til en tvivlsom skæbne. Min far fortalte, at arbejdet i fangenskabets bestod i at grave store huller i jorden for dér at begrave mange hundrede lig - både døde tyske og russiske soldater.

Hverdagslivet - igen!

Efter nogen tid begyndte hverdagsli-vet igen. Det var naturligvis stærkt præget af de mange efterkrigsvanske-ligheder. Småhandelen kom først i gang, og vi deltog i den for simpelt-hen at overleve.

I nabolaget var der en større plads, som var blevet ryddet for ruiner. Dér satte russerne et kæmpestort film-lærred op, hvor der hver aften blev vist kommunistiske film, som var meget dårlige. Propagandaen runge-de i timevis ud over hele kvarteret. Det var sjældent, der var nogen til-skuer.

I de følgende uger kunne mine forældre se, at det ville være meget svært at finde et fortsat eksistens-grundlag i Polen, så de besluttede sig til at rejse til Danmark og begynde en ny tilværelse dér. Først rejste min far via Warszawa for at få ordnet sine papirer. Da togene var fyldt med rus-siske soldater, kunne han ikke få plads på anden måde end at sidde på taget af toget. Hver gang, der kom en viadukt, måtte han selvsagt dukke hovedet. Da han kom til den nyopret-tede danske repræsentation, invitere-de chargé d'affaires'en ham meget venligt til frokost og spurgte, om han ville have kaviar og rejer. Det var en stor kontrast fra den yderst spartan-ske dagligdag.

Kort tid efter at min far var kommet til Danmark, fik han en underordnet stilling som kontormand. Nogle år senere blev han imidlertid direktør i et stort firma i Roskilde.

Min mor, min søster og jeg forblev i Polen et halvt år mere. I den tid kom

jeg i en polsk skole (nærmest en barak, hvor vi var 60 elever i alle aldre i én klasse). I slutningen af december rejste vi til Gdynia i en kre-aturvogn, som var stuvende fuld af mennesker - enten kunne man stå eller sidde på gulvet. Rejsen varede ca. 1 døgn (en strækning, der nu kun varer 3-4 timer). Det lykkedes os at komme med skib til Danmark med dansk Røde Kors.

Hjemkomst - og dog flygtning!

Jeg var lige fyldt 10 år, da vi den 2. januar 1946 ankom til København - kun i det tøj, vi gik og stod i og en lille kuffert. Starten på den nye tilværel-se, hvor mine forældre skulle begyn-de helt fra bunden, var meget vanske-lig. Mine forældre var meget besked-ne og de vægrede sig ved at bede nogen om hjælp. Det varede længe, før min far henvendte sig til de dan-ske myndigheder, om der var mulig-hed for en vis bistand eller en eller anden form for erstatning. Han fik at vide, at det var helt umuligt, da han ikke havde haft fast ejendom i Polen. For øvrigt kunne det heller ikke bevi-ses, at vi havde mistet alt. Måske har min far engang imellem haft følelsen af at være en slags flygtning - og det tilmed i sit eget fædreland.

Man hører ofte, at mennesker, som har gennemgået frygtelige ting under krigen, sjældent taler om dem bagef-ter. Det samme var tilfældet med mine forældre. De var på ingen måde bitre over de tilskikkelser, de igennem årene havde været udsat for. På grund af alle de mange dramatiske oplevelser, vi havde haft sammen, føl-te vi en stærk tilknytning til hinan-den.

Vores tanker og handlinger koncen-trerede sig en stor del af tiden i den forfærdelige Holocaust-tid om blot dette ene: at overleve. Det lykkedes for os - i modsætning til så mange andre - og den taknemmelighed sad og sidder dybt i os.

Gitta Blinkenberg

Julehilsener

Sachsenhausenforeningen, Landsforeningen

Sachsenhausenforeningen Odense

Theresienstadtforeningen

Allierede Krigssejlere

Krigssejlergruppen 1939-45

Amalienborg-klubben

Buchenwald-klubben

Dachau-Klubben

Landsforeningen af Erhvervshæmmede

Erhvervshæmmede, Sydøstjylland

Erhvervshæmmede, Omegnen

Erhvervshæmmede, Esbjerg

Erhvervshæmmede, Odense

Erhvervshæmmede, Sydfyn

Erhvervshæmmede, Sjælland

Erhvervshæmmede, Aalborg

Erhvervshæmmede, Aarhus

Landsforeningen Gestapofanger

Gestapofanger Randers

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen

Hannover-Stöcken

Horserød

Stutthof

Neuengammeforeningen

Ravensbrück-klubben

Bernadottegården, Hadsund

Bernadottegården, Roskilde

Fédération Internationale des Resistans FIR

Gerda & Peder Søegaard

Lykke Finderup

Dagmar & Villy Mørk Jensen

Svend, Inge og Freddy Haxvig

Eva og Alfred Bertelsen, Århus

Solveig Skjøtt

Erstatning fra Tyskland?

Som bekendt har der i årenes løb været utallige forsøg på at rejse erstatningssag mod de firmaer, der under krigen beskæftigede KZ- og tugthusfanger, uden at det såvidt vides er lykkedes at nå et resultat. Imidlertid er der opstået en ny situa-

tion i forbindelse med den tyske lov, der giver adgang til at ophæve Nationsocialistiske uretsdomme.

Det er lykkedes at slutte forlig for to ungarske tidligere fanger, der har fået erstatning. Nu vil en kreds omkring Klaus Von Münchhausen

forsøge for de danske, hollandske, tjekkiske, polske o.s.v. tidligere fanger, der måtte ønske det, at få de pågældende firmaer til at indbetale et beløb til en fond, der så skal fordeles.

Til det formål har man brug for en fuldmagt og nogle oplysninger på et spørgeskema. Det er en stor hjælp, hvis man kan oplyse firmanavnet, hvor man i hvert fald en tid var beskæftiget. Men det er ikke en absolut betingelse, idet blot det, at nogle firmanavne er kendt, kan være til hjælp for resten. Hvis man har været beskæftiget enten ved bombeoprydning eller f.eks. den statslige rustningsindustri, er der den mulighed, at man efter det kommende forbundsdagsvalg kan bevæge staten til at skyde ind i fonden også, specielt hvis flere civile firmaer går med.

Foreløbig har Folkevognsfabrikerne og fa. Warta givet tilsagn om forhandling og et par mere overvejer, men antallet vil afhænge af, hvor mange firmanavne man kan påvise.

Den udsendte fuldmagtserklæring kan virke bombastisk, men er nødvendig for at få firmaerne i tale (for ingen tror vist på, at en retssag kan vindes, mens der endnu er overlevende, så det man satser på, er forlig af etiske grunde), og kommer der resultat i form af indbetalinger, vil der blive oprettet en fond, hvori man vil bede prominente personer som tidligere præsident von Weizsäcker træde ind som garant for, at alt går rigtigt til. Men foreløbig søger man at undgå advokatomkostninger, og de der ønsker at forsøge, vil under ingen omstændigheder blive præsenteret for omkostninger.

Det ville være slemt, hvis dette forsøg skulle give forhåbninger, som ikke bliver indfriet, og man er jo blevet skuffet tit nok. På den anden side sker der naturligvis intet, hvis man ikke ønsker at prøve.

*Dette blot til orientering.
Redaktionen.*

Frøslevlejren

Den 15. september åbnede Frøslevlejrens Museum ved Padborg en udstilling om deportationerne af Frøslevfanger til KZ-lejre i Tyskland 1944-45. Åbningen sker på 54-års dagen for den første deportation fra Frøslevlejren.

Baggrunden for Frøslevlejrens opførelse var paradoksalt nok at undgå deportation af danske statsborgere til KZ-lejre i Tyskland. På baggrund af et stigende antal deportation af danske til Tyskland foreslog de danske myndigheder i januar 1944 overfor den tyske besættelsesmagt, at der blev opført en interneringslejr på dansk grund. Her kunne besættelsesmagten så anbringe danske borgere fremfor at deportere dem til Tyskland. Tyskerne gik ind på tanken, og den 13. august 1944 ankom de første fanger til Frøslevlejren, som blev finansieret af den danske stat, men administreret af chefen for det tyske sikkerhedspoliti i Danmark.

Allerede en måned efter, Frøslevlejren var taget i brug, brød tyskerne imidlertid selve grundlaget for lejrens opførelse. Den 15. september 1944 blev 200 Frøslevfanger transporteret til KZ-lejren Neuengamme ved Hamburg. Denne transport blev fulgt af flere, således at ialt ca. 1600 Frøslevfanger blev deporteret til Tyskland. Af disse kom ca. 275 ikke tilbage i live.

Udstillingen i Frøslevlejrens Museum belyser omstændighederne ved deportationerne og ikke mindst den afgrundsdybe forskel på forholdene i Frøslevlejren og KZ-lejrene i Tyskland.

Et særligt afsnit af udstillingen beskæftiger sig indgående med interneringen, deportationen og evakueringen af det danske politi, for så vidt dette berørte Frøslevlejren.

Med åbningen af udstillingen om deportationerne fra Frøslevlejren har Frøslevlejrens Museum så godt som fuldført en omfattende nyopstilling af sin permanente udstilling. Nyopstillingen, som er foregået etapevis over de seneste år, behandler alle væsentlige sider af lejrens historie 1944-45. I museets ene bygning, hovedvagtårnet, belyses lejrens politiske baggrund, bygningshistorien, den tyske overvågning og administration af lejren, samt ikke mindst det danske fængselsvæsens virke i lejren.

I museets anden udstillingsbygning, en fangebarak, fokuseres på den daglige fangetilværelse, herunder altså også nu de forhold, som deporterede Frøslevfanger blev konfronterede med. Netop forholdene i KZ-lejrene er en konstant referenceramme i udstillingen. Derved får man et indtryk af både de specielle forhold i Frøslevlejren og de specielle besættelsestidsforhold i Danmark, som lejrens netop var et resultat af.

Umiddelbart forud for åbningen i Frøslevlejrens Museum indvies et mindesmærke lige syd for grænsen ved Harrislee. Mindesmærket, som er skabt af elever fra Duborgskolen, markerer, at banegården i Harrislee spillede en væsentlig rolle i forbindelse med Frøslevfangernes deportation.

Krigssejlerne

Nye og ændrede vedtægter for A.K.V. 1998

§1

Foreningens navn er: *Allierede Krigssejleres Veteranforening*

Foreningens hjemsted og hjemstedskommune er den valgte formands adresse.

§2

Foreningens formål er: At samle alle, som under den tyske besættelse af Danmark gjorde tjeneste i den allierede handelsflåde eller marine, herunder marinens forsyningskibe. At udbygge og vedligeholde det gode kammeratskab og sammenhold, som udvikledes under krigen. At hjælpe og støtte hinanden i vanskelige perioder og situationer. At udbrede kendskabet til danske søfolks indsats under allieret sejlads, og deres andel i den endelige sejr.

§3

Som medlem optages alle søfolk uanset rang, som gjorde tjeneste i den allierede handelsflåde under krigen 1940-1945, herunder søfolk, som senere meldte sig frivilligt til de væbnede styrker. Krigssejleres hustruer og enker efter krigssejlere har også ret til medlemskab, og kan på lige vilkår indvælges i bestyrelsen.

§4

Generalforsamlingen som er foreningens højeste myndighed afholdes hvert år i januar kvartal. Forslag der ønskes behandlet ved denne lejlighed skal være formanden skriftligt i hænde senest 14 dage før. General-

forsamlingen er beslutningsdygtig uden hensyn til antal fremmødte. Der kan kun stemmes ved tilstedeværelse. Dagsordenen skal indeholde følgende punkter: Valg af dirigent, bestyrelsens beretning om foreningens virke i det forløbne år, revideret regnskab fremlægges til godkendelse, indkomne forslag, herunder fastsættelse af kontingent, valg, eventuelt. På lige årstal vælges formand og kasserer, samt revisor/suppleant. På ulige årstal vælges: næstformand/sekretær og 2 bestyrelsesmedlemmer. Valgene er gældende for 2 år.

§5

Bestyrelsen, der er foreningens højeste myndighed mellem generalforsamlingerne, består af 5 medlemmer. Formanden indkalder til bestyrelsesmøde, når han finder det påkrævet. Næstformand/sekretær fører protokollen samt bistår ved skriftlige arbejders udførelse. Kassereren fører regnskabet (regnskabsåret er kalenderåret), som skal forelægges revisoren inden generalforsamlingen, foreningens midler anbringes på konto i bank, revisoren kan foretage uanmeldt kasseeftersyn. Alle medlemmer repræsenterer foreningen udadtil, suppleanten deltager i alle bestyrelsesmøder.

§6

Ekstraordinær generalforsamling afholdes, når bestyrelsen finder det påkrævet, eller når 1/5 af medlemmerne kræver det, kravet skal ledsa-

ges af en skriftlig begrundelse. Denne generalforsamling afholdes senest 4 uger efter anmodningen er modtaget.

§7

Vedtægtsændringer behandles på generalforsamlingen og betinger, at ændringsforslaget opnår minimum 2/3 af de afgivne stemmer.

§8

Et medlem, som efter bestyrelsens opfattelse modarbejder det som foreningen står for, er uhæderlig eller optræder ukammeratlig, kan ekskluderes. Eksklusionen skal ske ved hemmelig skriftlig afstemning på en generalforsamling, resultatet afgøres ved simpelt flertal.

§9

Ophævelse af foreningen kan kun ske når det vedtages af en generalforsamling med mindst 2/3 af de afgivne stemmer. Herefter foretages skriftlig urafstemning og minimum 2/3 af de afgivne stemmer skal være JA-stemmer. Vedtages ophævelsen, er det op til en ny generalforsamling, som afholdes kort efter, at bestemme hvorledes foreningens eventuelle formue skal anvendes. Det skal fortrinsvis være til velgørende formål med sigte på søfart og søfolk. Samtidig træffes bestemmelse om foreningens efterladenskaber, som består af protokoller, regnskabsbøger, referater af aktiviteter m.v.

Bernadottegården i Hadsund

På Bernadottegården i Hadsund fulgte man traditionen med at holde bestyrelsesmøde den 29. august, og dagen fik i år ekstra glans, fordi man samtidig havde besøg af en delegation fra Amalienborg-klubben, under ledelse af Frank Zorn, der medbragte en mindeplade til et af værelserne, fulgt op af en pengegave, som blev

overdraget bestyrelsesformanden, der takkede for den interesse, man derved viser arbejdet på Bernadottegården.

Tilmed beboes det værelse, hvor pladen blev opsat, af et medlem af Amalienborg-klubben og gammel kollega, Arne Schumacher, der naturligvis var glad for den ære, han fik

del i og gensynet med gamle kolleger og venner.

Beboere med tilknytning til modstandsbevægelsen deltog i den smukke højtidelighed og i den efterfølgende spisning sammen med hjemmets bestyrelse og det altid venlige personale.

VMJ

RUNDE DAGE

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

16. november
Lilly Lægteskov, 80 år
Åsumvej 128, 5240 Odense NØ.

17. november
Ejnar Wivelsted, 90 år
Beder Landevej 32, 8330 Beder.

20. november
Gudrun Mølbach, 75 år
Lille Borgergade 31, 2 Nørresundby

22. november
Maja Holst Petersen, 90 år
Damhusvej 5, lejl. 7, 5750 Ringe

23. november
Hanne Nielsen, 65 år
Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde

25. november
Lykke Finderup, 70 år
Bernadotteparken 57, 4000 Roskilde

Børge Vænge, 80 år
Sachsenhausen 75105,
Holvangsvej 18, 8400 Ebeltoft

28. november
Anders Kr. Krogh, 85 år
Bernstorffsgade 65, 9000 Aalborg

Kaj Christensen, 75 år
Brobjerg Parkvej 45, 8250 Egå

29. november
Helle Nørholm, 50 år
Herningvej 91, 9220 Aalborg Ø

1. december
Elly Andersen, 80 år
Nybrogade 2,1, 9000 Aalborg

3. december
Iver Thomsen, 85 år
Neuengamme 68.347
Hulvej 29, 8700 Horsens

8. december
Olaf Rasmussen, 75 år
Nålestien 17, Skæring, 8250 Egå

10. december
Johannes Frederiksen, 90 år
Havreholmvej 14, 3100 Hornbæk

13. december
Knud-Ole Larsen, 75 år
Neuengamme 50.425
Imortellevej 4, 2950 Vedbæk

14. december
Svend Aage Larsen, 80 år
Rødkildevej 12, 2400 Kbh. NV

Dagny Nielsen, 75 år
Prangervej 136,2, 7000 Fredericia

15. december
Børge Akselsen, 75 år
Snerlevej 1, 9970 Strandby

Gunnar Rindum, 80 år
Høje Gladsaxe 29e th., 2860 Søborg

16. december
Peter Jørgensen, 85 år
Sigurd Ringsvej 37, 5200 Odense V.

17. december
Svend Aage Jeppesen, 80 år
Vestre Allé 17, 9000 Aalborg

20. december
Else Sand, 75 år
Stallerupvej 34, 7000 Fredericia

21. december
Gunnar Hyll, 85 år
Holger Danskesvej 46, 3000 Helsingør

22. december
Johs. Nielsen, 75 år
Svendborgvej 272, Katterød, 5600 Fåborg

24. december
Andreas Nielsen, 80 år
Østerlund 7,1, 7900 Nykøbing M

Kirsten Willumsen, 75 år
Elmevej 25, 4000 Roskilde

27. december
Victor Antonsen, 75 år
Jacob A. Riisvej 36, 67 60 Ribe

1999

2. januar
Aksel Edgar Svendsen, 80 år
Reberbanegade 27,3, 2300 Kbh. S

Zygmund Gross, 75 år
Randersgade 65, 2, 2100 Kbh. Ø

10. januar
Peter Lidegård, 75 år
Nørgårdsvej 13, 7600 Struer

13. januar
Knud Poulsen, 75 år
Julsøvej 380, 8240 Riisskov

21. januar
Kaja Jennil, 80 år
Kildevangen 5, 8850 Bjerringbro

24. januar
Jens Andersen, 80 år
Nygade 14, 7870 Roslev

27. januar
Bruno Gertsen, 80 år
Eversvej 4,1, 2000 Frb.

30. januar
Edel Christensen, 75 år
Hvedevænget 2, 9000 Aalborg

1. februar
Jørgen Didrichsen Christensen, 85 år
Kummelfort 46, 6340 Kruså

4. februar
Otto Andersen, 85 år
Kongelundsvej 310, 2770 Kastrup

Paul Thygesen, 85 år
Heslegårdsvej 6, 2900 Hellerup

Thora Nielsen, 80 år
Damhusvej 5, 5750 Ringe

5. februar
Villy Nielsen, 80 år
Rosenvangs Allé 206 A, 8270 Højbjerg

7. februar
Inger Lemcke, 75 år
Sjællandsgade 28, 8900 Randers

8. februar
Orla Petersen, 80 år
Birkevænget 11, 9850 Hirtshals

9. februar
Folke Sørensen, 75 år
Lundemarken 9, Sandby, 4520 Svinninge

11. februar
Henning Samuelsen, 75 år
Bævervej 18 A, 8270 Højbjerg

12. februar
Otto Emil Kronborg, 85 år
Spangsvej 21, 8240 Riisskov

14. februar
Erik J. Albertsen, 75 år
Krigssejler
Willemoesgade 15, 5960 Marstal

15. februar
Anna Grethe Christiansen, 80 år
Havelundsvej 27, 9830 Taars

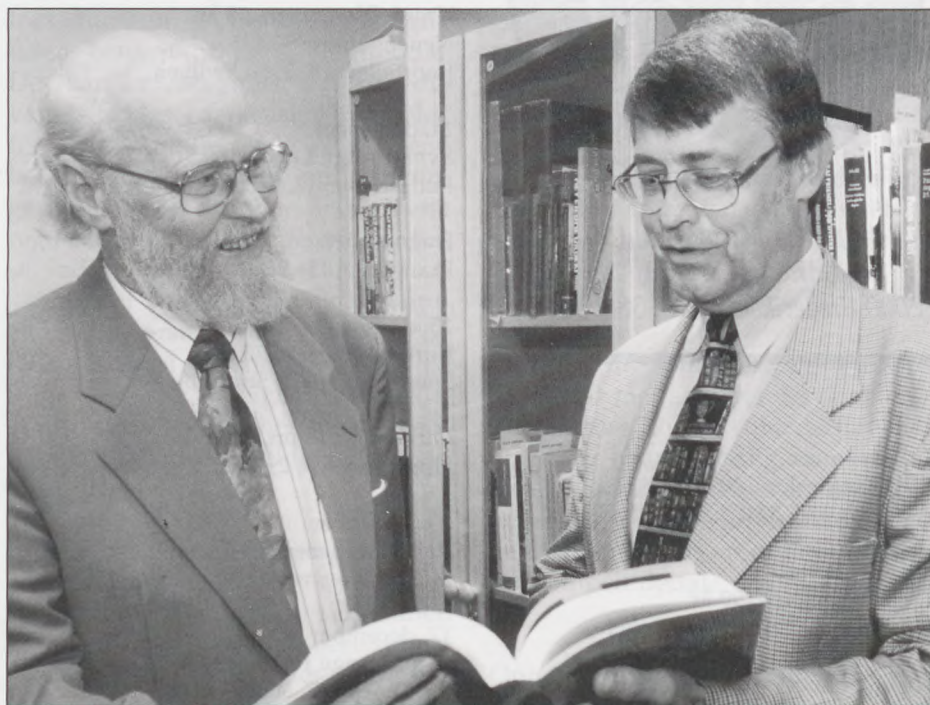
Modstandsbibliotek

På Bernadottegården i Roskilde kunne vi den 27. august indvie et Modstandsbibliotek, som vi håber med tiden vil kunne blive repræsentativt for bøger om den anden verdenskrig og især om besættelsestiden og modstandskampen.

Modstandskampen nr. 1 februar 1998 bragte en lille opsats, hvor vi redegjorde for vore tanker og planer om et sådant bibliotek. Gennem arv og på anden måde havde vi fået en del bøger, og vi henvendte os derfor til Modstandskampens læsere med en appel om at skænke bøger fra besættelsestiden til biblioteket, så vi kunne være med til at redde bøger, som fortæller om den periode, og som kan give yngre læsere en viden om en tid, som vi ikke synes må gå i glemmebogen. Vores henvendelse bar frugt. Vi har siden fået mange bøger og også tilkendegivelser om, at læserne synes, at det var en god idé. En henvendelse i Modstandskampen nr. 3. juni 1998 om manglende numre af bladet bevirkede, at vi nu har en komplet samling af Pigtraad og Modstandskampen. Vi vil takke læserne for de tilsendte bøger og blade. Vi behøver ikke flere blade, men vil fortsat gerne modtage bøger om besættelsestiden og den anden verdenskrig.

Vi modtog ikke alene bøger og blade, men også penge, således at vi kunne få bøgerne registreret og anbragt i nogle bogskabe.

Alle, der på forskellig vis havde ydet bidrag til biblioteket, samt beboere, personale og bestyrelse på Bernadottegården var inviteret til en reception. Blandt gæsterne kan nævnes Roskildes stadsbibliotekar Stig V.S. Hansen og afdelingsbibliotekar Hans Michelsen, som havde foretaget registreringen. Endvidere formanden for Frihedsmuseets Venner, Poul Lynggaard, historikeren Jørgen H. Barfod og formanden for Fangesammenslutningen Villy B. Jensen. Efter at forstander Emmy Reitoft havde budt velkommen, blev alle budt på vin, kaffe og lagkage, hvorefter Mogens Henrik Nielsen (MHN) tog ordet. Efter en kort gennemgang af Bernadottegårdens historie redegjorde MHN for baggrunden for ønsket om

Bernadottegårdens bibliotek indvies den 27. august 98. T.h. ses afdelingsbibliotekar Hans Mickelsen og t.v. bestyrelsesformand Mogens Henrik Nielsen.

et modstandsbibliotek. Han omtalte, hvor nødvendigt det er at bevare en viden om en tid, som ikke må gå i glemmebogen, og at man på Bernadottegården p.g.a. de tidligere modstandsfolk og fanger føler en særlig forpligtelse til at medvirke til dette. Et lokalt modstandsbibliotek giver også mulighed for at hjælpe personalet til en forståelse for de tidligere fanger og modstandsfolks særlige problemer.

Biblioteket er åbent, ikke alene for personalet, men for alle beboere og for andre, som har deres faste gang i huset.

MHN kommenterede den seneste diskussion om værdien af modstandskampen: I den senere tid har der været historikere, som i skrift og tale har givet udtryk for en skepsis overfor modstandsbevægelsens indsats, og som har kritiseret, at de gamle veteraner har krævet respekt, ikke blot for deres egen indsats, men også for de kammerater, der ikke overlevede krigen. I en overskrift fra TV-avisen søndag den 23. august hed det »Helte? Vi har ingen grund til at være

stolte af vores modstandskamp. Tværtimod«. Citat slut. For mig at se er der ingen tvivl om, at den danske modstandskamp under besættelsen står uanfægtet. Den reddede Danmarks ære. Derfor skal vi også værne om de bøger og andet materiale, som fortæller om den tid.

MHN ville ikke skjule, at der havde været forskellige problemer med at løse opgaven, men det var lykkedes takket være hjælp fra mange sider: Fra »Modstandskampen«s læsere fik man bøger og forskellige arkivalier. Fra Frihedsmuseet fik man bøger og blade og Frihedsmuseets Venners Fond donerede et beløb, så man kunne købe nogle pæne bogskabe. Et samarbejde med Roskilde Bibliotek løste problemet med registrering af bøgerne, og en gruppe frivillige tilbød at forestå udlånet.

MHN sluttede med at rette en tak til alle, der havde medvirket til, at man nu kunne indvie Modstandsbiblioteket og bad derefter Hans Michelsen om at klippe den rød-hvide-blå snor over og på den måde markere biblioteket for åbent.

Hans Michelsen sagde bl.a. flg.:
Det er altid rart at være i selskab
med bøger for de rummer
oplevelser
fortællinger
beretninger
sandfærdige skildringer
erindringer
og de
støtter hukommelsen
fastholder begivenhederne
gemmer billeder

blot for at nævne nogle af bogens
kvaliteter. Og det er lige præcis, hvad
vi er samlet om i dag. En repræsenta-
tiv samling af litteratur, der er udgi-
vet om den anden verdenskrig og
især modstandsbevægelsens forhold
i Danmark.

Opbakningen bag biblioteket har
været flot, og det har været en for-
nøjelse at samarbejde med Emmy
Reitoft og Mogens Henrik Nielsen
omkring etableringen af dette biblio-
tek.

Etableringen er i disse edb-tider
foregået ved håndkraft og et gam-
melt håndværk er holdt ved lige. Ad
åre kan man så lægge det ind på edb.
Roskilde Bibliotek har fra starten
været positivt indstillet til projektet
og glad for at være med i etablerin-
gen.

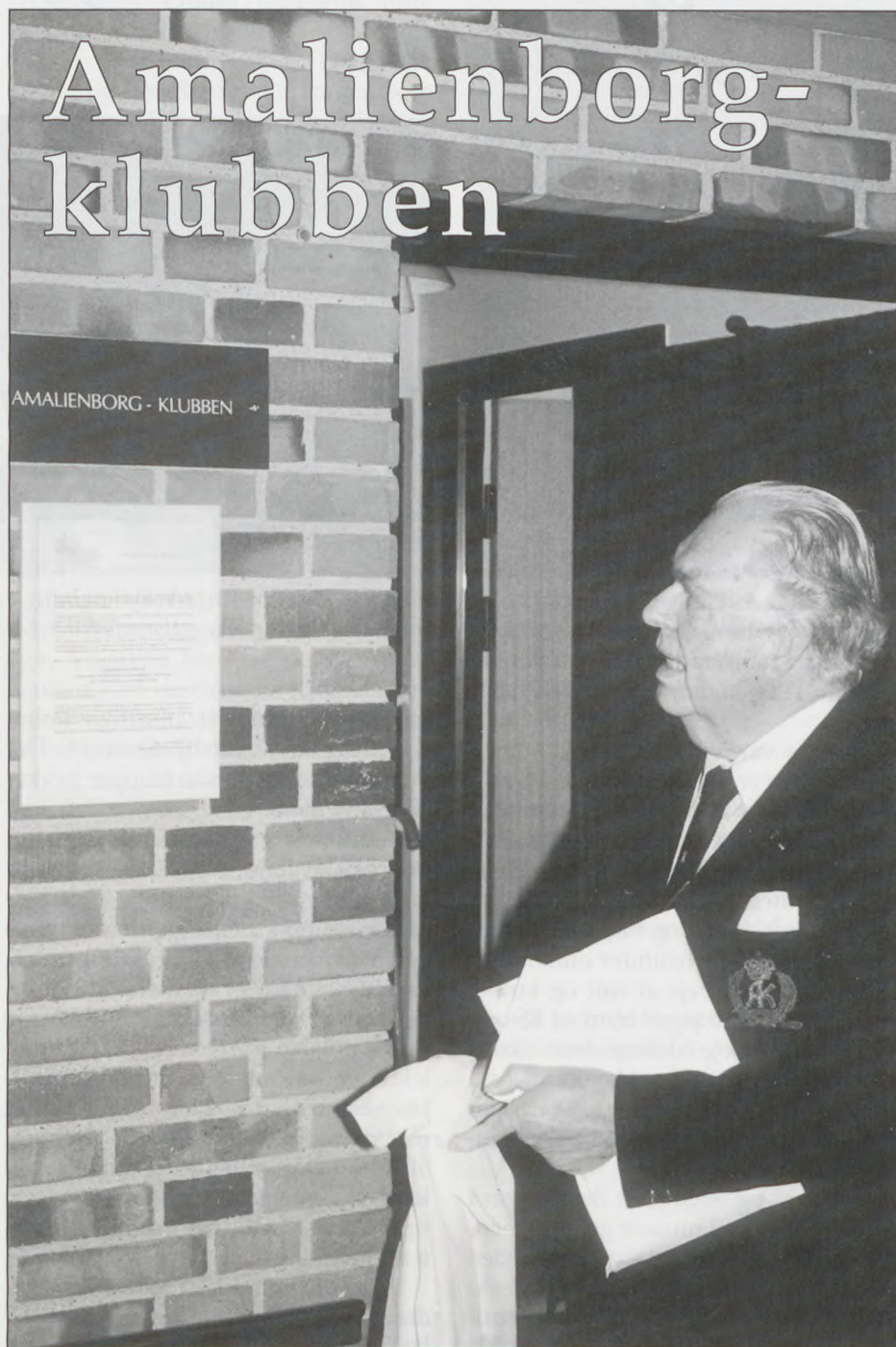
Tillykke til Bernadottegårdens
beboere, daghjemmet og personale
med biblioteket, som vil være et godt
indslag i dagligdagen, når der skal
informerer, diskuteres o.s.v. Jeg
håber, det bliver brugt. Hermed er-
klærer jeg Bernadottegårdens Mod-
standsbibliotek for åbent.

Og så strømmede gæsterne ind for
at bese det nye bibliotek og den lille
udstilling af forskellige ting fra
besættelsestiden: Illegale blade, hef-
ter, billeder og diverse ting.

Vi er glade for det nye bibliotek og
vil gerne vise det frem. Hvis
besøgende på Bernadottegården
ønsker at se det, vil vi gerne stille os
til rådighed ved en forevisning, hvis
det er muligt.

M.H. Nielsen
Bestyrelsesformand

Amalienborg- klubben

Formanden for Amalienborgklubben Frank Zorn afslører mindepladen ved tidligere
politiassistent Svend Kjellberg Pedersens lejlighed. Foto: Mogens Henrik Nielsen

Den 19. september besøgte 15 med-
lemmer af Amalienborg-klubben
Bernadottegården i Roskilde, hvor
klubbens formand, Frank Zorn, af-
slørede en mindeplade ved tidligere
politiassistent Svend Kjellberg Peder-
sens lejlighed. Frank Zorn mindedes
den 19. september 1944, da politivag-
ten ved Amalienborg Slot kom i en
2¹/₂ times ildkamp med den tyske
værnemagt. Han udtalte en stor glæ-
de ved, at der nu var sat et minde om
den begivenhed også på Bernadotte-

gården. Frank Zorn sluttede med at
donere kr. 10.000,- Checken blev
overrakt til Bernadottegårdens besty-
relsesformand, Mogens Henrik Niel-
sen, som takkede og sagde, at penge-
ne ubeskåret vil gå til sociale formål
for beboerne som f.eks. billiggørelse
af ferieture og udflugter. Arrange-
mentet sluttede med en lille recep-
tion for gæsterne, beboere, brugere
og personale.

Besøg i Stutthof-lejren

5.000 blev myrdet i KZ-lejren Stutthof

af Leif Larsen

Da 28 tidligere modstandsfolk og kz-fanger gik omborg på båden til Polen om aftenen den 2. september var det med vished om, at der ventede os en oplevelse ud over det almindelige på grund af rejsens mål, et besøg på museet i Stutthof i det nordlige Polen. En hel del af rejseselskabet havde også deltaget i turen sommeren 1997, som det år gik til koncentrationslejrene Sachsenhausen og Ravensbrück og tugthuset i Brandenburg. Herfra vidste vi, at det var barske sager, der ventede os, men vi følte også, at det var nødvendigt at tage ned for ved selvsyn at se og høre om en af de udryddelseslejre, som nazisterne etablerede overalt i Tyskland, og altså også i Polen.

Med os var Villy Fuglsang, som – selvom han er ved at runde de 90 år – stadig er aktiv nationalt og internationalt. Han har været fange i Stutthoflejren fra oktober 1943 til januar 1945 sammen med 149 andre danskere. Fra 25. januar 1945 deltog han i den lange døds-march, hvor tusinder omkom på de polske landeveje af sult og kulde, medens de blev jaget frem af SS- og Gestapofolk, og skånselsløst skudt ned bagfra, hvis de ikke kunne stå oprejst længere. »Fuglen«, som han også kaldes, var en første klasses guide i Stutthof.

Levende og engageret havde han i bussen på vej til museet givet delegationen et indblik i de grusomheder, der blev begået af nazisterne. Af 110.000 fanger, der opholdt sig i Stutthof fra 1939 til 1945, blev de 65.000 myrdet.

På museet blev delegationen delt op i to, så man enten kunne gennemgå museet med en tysktalende eller engelsktalende guide.

Allerede i 1936 – længe før anden verdenskrig brød ud – planlagde Hitlers Tyskland et overfald på Polen. Efter krigens afslutning blev angrebsplanerne fundet i arkiverne. Der blev også fundet et kartotek med 60.000 navne på polakker i det nordlige Polen, som skulle fængsles, når overfaldet var gennemført.

Med ægte tysk grundighed havde teknikere fra Nazi-Tyskland udarbejdet et fuldt færdigt udkast til en kon-

Tidligere Stutthof-fange Villy Fuglsang i samtale med tidligere forbundsformand Harry Rasmussen og delegationens leder Else Drejer.

centrationslejr i det nordlige Polen ved den lille landsby Stutthof. Det skete to uger før tyske tropper rykkede ind i Polen.

Stedet var omhyggeligt udvalgt. Den skulle ligge i et fladt landskab med mange flodarme fra Weischelfloden, som nærmest gjorde det umuligt at flygte. Ved krigens udbrud 1. september 1939 rykkede Hitlers tropper ind i Polen. Samme dag blev de første polakker arresteret. 1.500 intellektuelle og organisations- og forretningsfolk, og 150 blev straks under eskorte af SS-soldater sendt videre til Stutthof. De skulle bygge fangebaraker, opsætte pigtrådshegn og starte opførelsen af vagtbygninger og kommandantbolig.

Stutthoflejren blev hurtigt en ren dødslejr, som ikke lod meget håb tilbage for de indespærrede. Var en fange først kommet inden for hegnet og fået sig fangenummer, var der – som en af lejrens ledere erklærede – kun én vej ud til friheden... krematorieskorstenen.

150 danskere, syv kvinder og 143 mænd var fanger i Stutthof. De ankom 3. oktober 1943 fra Horserød-lejren i Nordsjælland, hvor dansk politi havde været deres fangervogtere indtil tyskerne overtog bevogtningen 29. august 1943. 15 eller hver tiende døde dels i lejren, og dels under en seks uger lang døds-march i slutningen af krigen. Mange af dem, der reddede livet i Stutthof, døde enten straks eller få år efter hjemkomsten til

Danmark. Villy Fuglsang var hele turen igennem.

De første 14 dage blev danske fanger ikke sendt på arbejde. De skulle først lære at tage fangehuen af og på lynhurtigt, på kommandoen »Mützen ab« og »Mützen auf«.

Efter 14 dage blev alle sat til tvangsarbejde i 12 timer dagligt, undtagen om søndagen. Nogle arbejdede i lejren. Andre blev sendt på udekommandoer hos bønder eller håndværksmestre, som købte arbejdskraften af lejrkommandanten for 6 mark pr. dag. Fangerne fik ikke løn, og da forplejningen var meget ringe – de omhyggeligt udarbejdede regnskaber viser, at en fange kostede 50 pfennig om dagen – var der stor fortjeneste til SS og Gestapo.

Danskerne fik at vide af medfanger, at næringsværdien i maden var så ringe, at levetiden for en fange højst var tre måneder. Til alt held fik en af fangerne smuglet en oplysning igennem til sin kone i Danmark i et brev, hvor han skrev: »Jeg har det godt. Vi bliver behandlet ordentligt, og jeg vejer 48 kilo«. Oplysningen om hans vægt slap igennem censuren, og da hans kone fik den besked, vidste hun, der var noget galt, fordi hans normale vægt var 78 kilo.

Oplysningen bidrog til, at der blev indledt en omfattende aktion af en gruppe kvinder, der kaldte sig »De Røde Enker«. Det var hustruer og kæresten til de 143 danske mænd i Stutthoflejren.

Efter et ihærdigt stormløb mod ledelsen af Røde Kors og embedsmænd i Udenrigsministeriet lykkedes det at få afsendt de første Røde Kors pakker.

Forsendelsen fra København kom afsted en måneds tid efter, at de 150 danskere – iøvrigt sammen med 200 jøder – som kreaturer var transporteret til Tyskland i bunden af et gammelt fragtskib. Der skulle gå yderligere en måned, før pakkerne nåede frem. Det var til gengæld i sidste øjeblik. Enkelte var allerede bukket under, og mange af danskerne var nu så udhungrede, at de kom på »reviret«, det vil sige lejrens såkaldte sygehus.

Her lå fangerne to eller tre mand i hver køje uden nogen form for behandling, fordi der hverken fandtes medicin eller lægelige hjælpemidler. En af fangerne, Johannes Hansen Elneff fortæller i sine erindringer, at han selv havnede på reviret i december 1943. Han skriver:

»Få dage, før de første pakker kom 15. december 1943, var Albert Andersen fra Odense, Christian Callesen fra Egersund og Christian Nytorp fra København døde af sult. Hver morgen til appellen kunne man iagttage et antal fanger, som lå på jorden udenfor de forskellige barakker. Fangerne var døde i løbet af natten, men de skulle tælles med ved appellen. Nu reddede vi livet på grund af disse pakker«.

Fuglsang er enig i den betydning, pakkerne havde for danskerne, og siger: »Vi fik også mulighed for at bytte med andre fanger. Var man tilmed ikke-ryger som jeg, kunne tobakken i pakkerne være guld værd. Fanger, der røg, ville give meget for en enkelt cigaret«, fortæller han. Havde de første pakker ikke været seks uger undervejs, kunne tre danskeres liv formentlig være blevet reddet.

I begyndelsen af 1944 modtog de danske fanger nye pakker fra Røde Kors, bl.a. en specialsending med rugbrød, netop hvad der var allermest brug for på grund af de skrappe arbejdskrav på 12 timer i hver af ugens seks dage. Senere kom der også to uldtæpper til hver dansker, en ufattelig luksus i forhold til de titusinder andre fanger, som ikke modtog Røde Kors pakker, og derfor måtte nøjes med nogle tynde laser til tæpper i de ofte uopvarmede barakker. Medicin og materiale til forbindinger var det næste, de danske fanger modtog, og fra foråret 1944 kom pakkerne næsten regelmæssigt hver tiende dag. Lige

indtil den tragiske dato 25. januar 1945.

Den dag kunne fangerne høre kanontorden fra fronten. Det samme kunne vagtmandskabet. De gik i panik, og beordrede alle fanger, som var i stand til at gå – omkring 20.000 – ud på de isglatte landeveje.

Til alt held havde hver dansker fået en Røde Kors pakke før evakueringen. Alligevel kostede denne anstrengende march ni danske mænd livet. Flere af dem opgav at følge med. De blev uden skånsel dræbt ved nakkeskud af fangevogterne.

Stutthof-fangerne, der skulle forlade lejren, blev delt op i kolonner. I en af dem var der 1198 mænd, heraf 115 danskere og 40 nordmænd. En uge senere var 240 af de 1198 døde. De fleste var skudt ned af SS'erne og efterladt i en vejgrøft.

Marchen fortsatte i stadig langsommere tempo dag efter dag, uge efter uge. Vagterne blev desperate, efterhånden som de russiske tropper kom nærmere. De havde planer om at lukke fangerne inde i en lade og brænde den af, men 10 marts 1945 om morgenen, da fangerne kom ud fra den lade, hvor de havde sovet om natten, var alle Gestapo- og SS-mænd forsvundet. Endelig var fangerne sluppet af med deres plageånders efter frygtelige lidelser, som nok bedst er beskrevet i folketingsmedlem Martin Nielsens bog Rapport fra Stutthof.

Museet i Stutthof

Siden 1968 har der været indrettet museum, hvor den tidligere koncentrationslejr lå. Hele området på 120 hektar er fredet, men de mange barakker, hvor de tusindvis af fanger opholdt sig, er væk. Kun lave mure markerer, hvor de lå.

Tilbage er stadig fire barakker, som blev bygget af polske fanger i sommeren 1939. Her kan de omkring 100.000 besøgende, som hvert år er i Stutthof, ved hjælp af plancher og fotostater hente oplysninger om de forfærdende forhold, der blev budt fangerne. Her er også de smalle køjesenge, hvor der skulle være plads til tre fanger i hver. Her er krematoriet, hvor titusinder af ofre er brændt. Rummet, hvor 50 personer ad gangen blev låst inde og dræbt ved hjælp af Cyklon B, en giftgas, der først dræber ofret efter 10 til 20 minutter.

Her var også godsvogne, hvor folk blev bildt ind, at de skulle køres væk fra lejren, men som blot kørte nogle få hundrede meter, for derefter at blive

Et af flere Stutthoflejrens vagttårne er bevaret. Herfra kunne vogterne overse hele lejrområdet og beskyde fanger, ofte med døden til følge.

Foto: Harry Rasmussen.

fyldt med Cyklon B-giftgassen.

Vagttårnet, galgen, træbukken, som fangerne skulle lægge sig hen over for at få 10, 20 eller 25 slag med en to meter lang pisk – det er der alt sammen.

Dansk kvinde henrettet

Men, der er også fotostater, der fortæller om retsopgøret med fangevogterne og deres medhjælpere, andre fanger. Lejrlederen, Poul Werner Hoppe slap ved en vesttyst domstol med ni års fængsel, som blev ændret til syv år.

Derimod var en dansk kvinde så uheldig at blive dømt ved en polsk domstol, hvor straffene var langt hårdere. Hun havde været fange i Stutthof og havde begået grusomheder overfor sine medfanger i forståelse med fangevogterne. Det førte til dødsstraf og henrettelse sammen med 11 andre vogtere og deres hjælpere.

Museet har 43 ansatte og et årligt budget på en million Zloty, svarende til to millioner kroner.

De senere år har der været drastiske nedskæringer i statstilskuddet.

Overvejelser om at opkræve entré har været inde i billedet, men da det er en mindelund for titusindvis af naziofre, fortsætter man med at give gratis adgang, nøjagtig som det også er tilfældet for museer ved tyske koncentrationslejre.

Fra foreningerne

Sachsenhausen foreningen

Ordinært repræsentantskabsmøde

Det franske »Amicale Oranienburg Sachsenhausen« afholdt sin årlige nationalkongres i Albi i Sydfrankrig d. 18.-21. sept.

Tilslutningen var mindre end tidligere, antallet af afdøde medlemmer var større end de foregående år, mulighederne for vore organisationers fortsatte eksistens og aktivitet bliver stadig mere og mere tvivlsomme og i hvert fald afhængige af yngre venners og families indsats. Amicales præsident, Charles Desirat er 92, og de yngste bestyrelsesmedlemmer er over 70.

Det samme problem afsløres også ved optælling af internationale gæster fra ISKs 18 nationale foreninger, kun 5 tyske og os 3 danske gæster var mødt op, tidligere var talrige nationale foreninger repræsenteret. Det var et stort savn at undvære de mange gode kammerater. Stadigvæk er

Nedlæggelse af krans ved monumentet for modstandskampen og deportation. Vist bagfra: Karl Stenzel, Wolfgang Srepansky, Peder Søgård og borgmesteren Fr. Cordes.

Ceremoni ved mindestenen for interneringen af hele Saint Sulpice's befolkning. Mænd, kvinder og børn, hvoraf mange omkom. Foto: Peder Søgård.

selvfølgelig pengemangel årsagen for mange af vore østeuropæiske kammeraters vedkommende. Desværre tror jeg også, at alder og helbred har forhindret mange af de savnede i at komme.

Programmet indledtes efter traditionen med højtidelighed ved mindetavlen på jernbanestationen for de faldne jernbaneansatte, både i første og anden verdenskrig og fra frihedskampen.

Om aftenen d. 18. overværede vi et storslået »Spectacle Son et Lumiere« (musik, sang og lysspil) i katedralen i Albi. Spillet illustrerede og kommenterede katedralens bygning fra grundstensnedlæggelsen i 1282 til færdiggørelsen i 15-hundredtallet.

Kongressen fandt sted d. 19. og afsluttedes kl. 17.30. Som sædvanlig en lang og trættende dag med taler af samtlige bestyrelsesmedlemmer, herunder beretninger af præsident og generalsekretær Pierre Gouffault,

Mindesmærket over faldne i 1. og 2. verdenskrig, samt faldne i modstandskampen i Albi. Foto: Peder Søgård.

regnskab osv. Desuden taler af andre KZ-lejres repræsentanter og borgmesteren i Albi. Det gjorde det ikke lettere for mig, at mine franskkundskaber er skammeligt ringe. Men temaerne var selvfølgelig de samme som vores: f.eks. bekæmpelse af nazismen, oplysning om forbrydelserne i KZ-lej-

Modtagelse på rådhuset i Albi. Amicales president Charles Desiret og borgmesteren. Foto: Peder Søgård.

rene, herunder indsats for at forbedre mindstedernes tilstand og modvirke sammenblanding af mindet om vore kammeraters lidelser og død med mindeplader om nazisternes og SS-folks »heltedød«.

Efter ceremoni ved modstandsmonumentet i Albi afsluttedes dagen med en velfortjent fælles middag på hotellet.

Søndag d. 20. var viet ceremoni ved

mindesmærket for begge verdenskrige og frihedskampens ofre og efterfølgende gudstjeneste i katedralen, medvirkende var bl.a. kammerater fra lejren, der er præsteviede.

Mandag d. 21. afsluttedes kongressen som sædvanligt med turistudflugt i Albis omegn.

Peder Søgård

Buchenwald klubben

Familietur til Buchenwald

Buchenwaldklubben har besluttet at arrangere en bustur til Buchenwald, specielt beregnet for medlemmer med børn eller børnebørn eller børn og børnebørn af afdøde Buchenwald-kammerater.

Turen er planlagt til at finde sted fra torsdag den 13. (Kristi Himmelfartsdag) til og med søndag den 16. maj 1999, d.v.s. at der kun bliver een arbejdsdag, hvor man eventuelt er nødt til at tage fri fra arbejde, nemlig fredag den 14. maj.

For at se, om interessen for en sådan tur er tilstrækkelig stor, er vi nødt til at få en tilkendegivelse så hurtigt som muligt fra eventuelt interesserede og senest inden den 15.

februar 1999. Meddelelsen gives til vor kasserer, Ernst Steen, Vendersgade 6,4. th., 1363 København K, tlf. 33 12 85 95 (eller formanden 53 87 13 00).

Overnatning på et udmærket hotel i Erfurt.

1. dag: Morgenmad på færgen + aftensmad på hotellet.

2. dag: 1/2 pension på hotellet,

3. dag: 1/2 pension på hotellet.

4. dag: Morgenmad på hotellet, frokost ved Berlin + aftensmad på færgen.

2. eller 3. dag vil blive forbeholdt besøg i Buchenwald.

Prisen pr. person kr. 2.095,- i dobbeltværelse. Tillæg for enkeltværelse kr. 300,-.

»BUCHENWALDKLUBBENS« årlige, festlige og fornøjelige Flæske- og Andespil finder sted tirsdag den 24. november 1998 i politistation 3 på Bellahøj, under de sædvanlige kammeratlige former.

Reserver dagen og mød op.

Venlig hilsen
Bestyrelsen

Randers afd. mindes 29. august

Kransenedlæggelse på Estruplund kirkegård ved mindestenen for 6 engelske flyveres nedstyrtning og død. Foto: Tage Høgsgaard.

Det er lørdag den 29. august - klokken er tretten - fra rutebilstationen i Randers afgår en af DE GRAA BUS-SER med medlemmer fra Foreningen Gestapofangerne Randers afd., derudover var der i bussens bagagerum anbragt fem stk. krans med bånd samt femten stk. blomsterbuketter med bånd.

Vejret viste sig fra den pæne side, idet solen skinnede, ikke en vind rørte sig, og med det naturligtvis et godt humør.

Jo, alt så ud til, at det ville blive en dejlig dag, og det kørte da også bare derudad, men kort før Hornslet slog det over i regn, det var godt nok en ordentlig byge, vi her løb ind i, men det stilnede da heldigvis hurtigt af, så det var kun småstænk, der kom, da Viggo Torstensson lagde en krans, og vi sang salmen »Altid frejdig« ved monumentet med de henrettedes navne fra Hornsletgruppen.

Vort næste mål var Estruplund, det var noget af en længere køretur, vi så heldigvis ikke til mere regn, solen havde fået overtaget, så nu kunne vi på turen nyde synet af den smukke og afvekslende natur.

På kirkegården i Estruplund lagde formanden, Frode Greve Rasmussen en krans ved stenen over seks engelske flyvere, hvis navne er indgrave-

ret, samt de forulykkede ved nedstyrtning den 30. august 1944.

Vi kørte nu hjemad til Randers, hvor vi først kørte på Skovbakken, hvor Randers by og omegn har rejst en mindestatue over årene 1940-1945, her lagde formanden Frode Greve Rasmussen en blomsterbuket.

Den i bussen omtalte lukning af skoven for gennemkørsel var heldigvis ubegrundet, så vi kunne uden problemer fortsætte videre til Nordre kirkegård.

Her kørte bussen helt frem til kapellet, overfor hvilket mindelunden ligger, her lagde Reiner Kragh en krans ved hovedstenen, mens tolv af foreningens medlemmer hver lagde sin blomsterbuket ved den mindesten, man stod foran.

Herudover havde Aage Pedersen lagt en blomsterbuket ved stenen over Arne Molkjær, der blev dræbt i ildkamp med Gestapo i sin lejlighed i København og efter krigen blev overført til familiegravsted, og ligeledes en blomsterbuket ved stenen over sergent S. Aa. J. Andersen, der blev dræbt i kampen ved Næstved den 29. august 1943.

Herefter samledes vi ved mindestavlen, der er ophængt på kapellets mur over mod mindelunden, mindestavlen bærer navne og data over

de borgere fra Randers, der mistede livet i de tyske koncentrationslejre.

I blomsterbede nedenfor tavlen lagde Egon Thomassen en krans, hvorefter vi sang Altid frejdig.

Nu havde vi kun eet punkt tilbage på dagsordenen, og det var Hvidsten. Efter ankomsten hertil lagde formanden Frode Greve Rasmussen i mindelunden en krans ved stenen over de kendte personer fra Hvidstengruppen. Vi sang Altid frejdig, og efter en stund med dyb tavshed gik vi hen på kroen, hvor der var dækket op med kaffe samt rullepølse- og ostemad.

Efter en halv times tid her gik det atter mod Randers, hvortil vi ankom ved godt sytten tiden.

En lang, men god eftermiddag var nu forbi, vi takkede af med hinanden med et på gensyn søndag den 13. september, hvor foreningen ifølge skrivelse, som formanden Frode Greve Rasmussen havde omdelt, inviterede på en heldagstur - den så forøvrigt spændende ud.

Tage Høgsgaard
Risskov

Ved mindestenen over de henrettede fra Hvidstengruppen, nedlagde formanden Frode Greve Rasmussen en krans. Foto: Tage Høgsgaard.

Klip fra aviser og blade

B.T. den 20. august 1998

Forbyd racisme-propaganda

OPGØR B.T.s lederskribent har anført, at mit ønske om, at myndighederne skulle forbyde nazisternes march, skyldtes, at det drejede sig om »en organisation, som baserer sit virke på gennemført intolerance«.

I et læserbrev mere end antydes det, at mit motiv skulle være »en enkelt minoritets 50 år gamle holocaust«, og der spørges, hvilke andre organisationer man så skulle erklære uønsket? Begge indlæg tillægger mig opfattelser, som jeg ikke repræsenterer. Tværtimod er jeg enig i de fleste overvejelser om, at der er mange ideologier, der repræsenterer intolerance og vold. I al beskedenhed var jeg blandt dem, der stod offentligt frem og talte om Sovjetunionen, da den eksisterede, så at jeg i næsten 20 år blev nægtet adgang til stormagten, hvor andre først er blevet modige, efter at Sovjet faldt sammen som et korthus.

Den nazistiske ideologi adskiller sig fra de fleste andre ved at være racistisk. Racisme dømmes mennesker alene på grund af deres afstamning. Det drejede sig ikke bare om »en enkelt minoritet«. Det drejede sig om, at alle, der ikke var »rene« ariere, var mindreværdige og i bedste fald skulle undertrykkes, i værste fald skulle udryddes. Der var ikke tale om de andres religion, politiske opfattelse eller andre holdninger. Det var en foragt, som de pågældende havde pådraget sig, fordi de havde ladet sig føde.

Verden har erkendt, at denne menneskeforagt er exceptionel, og derfor har man vedtaget – og Folketinget har ratificeret – en konvention imod racediskrimination.

Millioner af ofre for racismen døde i kz-lejrene.

Foto: Nordfoto

Ifølge denne konvention forpligter landene sig til at forbyde propaganda for racisme. Til overflod har man i Menneskerettighedskommissionen i Genève i år fastslået, at et forbud af denne art ikke er i strid med ytringsfriheden. Det er sket i år i denne regerings tid og med Danmarks stemme.

Så tillader jeg mig at fremføre, at vi vel ikke kan indgå den slags forpligtelser for ved først givne lejlighed at ignorere dem. Hvornår er et ord et ord, og hvornår er det bare ordskvalder? Er racisme kun forbudt, når den praktiseres i andre lande?

Dansk nazisme er selvfølgelig et ynkeligt foretagende, men Hess-marcherne er ikke et dansk, men et internationalt anliggende, sådan som de danske nazisters eksport af brev bomber og hadsk racistisk propaganda er det. Derfor er foragt ikke nok!

I øvrigt vil jeg gerne indstille politimesteren i Køge til årets humorpris. At tilbyde nazisterne at gå langs med et pigtrådshegn og ende på en gammel losseplads er et kompromis, som også jeg kan leve med.

AF BENT MELCHIOR
FORHENVÆRENDE
OVERRABBINER

Oftest glemmes det: »Racisme dømmes mennesker - alene - på grund af deres afstamning«. Det er nazismens grusomhed.

Klip fra aviser og blade

Weekend avisen den 21. - 27. august 1998

Cement og samvittighed

STIG DALAGER
skriver:

DANSKE politikere har heldigvis ofte haft travlt med at korrigere andre landes brud på menneskerettighederne eller at forholde sig kritisk til andre landes usikre omgang med fortiden, og det er samtidig med en vis uret lykkedes for det officielle Danmark at skabe et næsten pletfrit billede af vores egen nærmeste fortid. Mens man f.eks. i nabolandet Norge ved flere lejligheder i den offentlige debat har vendt de stærkede blade fra tiden under landets besættelse, og man for øjeblikket i Sverige lidenskabeligt diskuterer landets tvivlsomme transaktioner med nazi-regimet under krigen og er kommet til en slags officiel ansvarserkendelse, ligger det endog meget tungt med en tilsvarende åben og engageret diskussion af hændelser under den tyske besættelse af Danmark.

Lige så tungt ligger det med en grundig historisk udforskning af danske virksomheders og danske politikeres transaktioner med eller alt for ivrige imødekommenhed overfor den tyske besættelsesmagt. Interessant og forstemmende har det været at iagttage, hvorledes reaktionerne har været på de oplysninger om mere end tvivlsomme aktiviteter under besættelsen, der fra historikers hold allerede er fremlagt.

I herværende avis er der forlængst med historikeren Joachim Lund som mellemmand blevet fremdraget oplysninger om F.L. Smidth-koncernens samarbejde med den tyske besættelsesmagt under krigen. På en delvis danskejet og af F.L. Smidth-ledet fabrik i Estland - Port Kunda - brugte man jøder og sigøjnere fra en nærliggende kz-lejr som »arbejdsslaver« for at opretholde cementproduktionen til den tyske krigsmaskine.

Det er svært for en nutidsdanske blot at forestille sig den absolutte menneskelige nedværdigelse, som en kz-indsat, der blev udskrevet til tvangsarbejde, udsattes for, men selve fænomenet hører til de mørkeste og mest tragiske i dette århundrede.

Konfronteret i offentligheden med oplysninger om, at den danske koncern har båret sin så at sige lokale del af ansvaret for, at nazi-tvangsarbejdssystemet kunne opretholdes i årene 1942-44, har F.L. Smidth-ledelsen forholdt sig tavs. Dette moralske regnskab har man ikke interesseret sig for, og

man har muligvis overbevist sig selv om, at stak man hovedet i busken, så blev det også mørkt for alle andre. Ikke desto mindre har foreningen »Aktive Modstandsfolk« i kølvandet på afsløringerne omkring den mere end velstående koncern rejst et krav om erstatning for dens brug af tvangsarbejdere og kz-fanger. Beløbet er fastsat til 6,34 millioner kroner og svarer til én krone for hver ton cement, der blev produceret på Port Kunda. Pengene vil blive brugt i foreningens arbejde blandt tidligere slavearbejdere og helbreds-skadede modstandsfolk i ind- og udland.

Reaktionen på dette minimale krav og andre krav om erstatninger til slavearbejderne og deres efterkommere har været en blanding af fornyet tavshed og lodret afvisning. Parallelt hermed har Danmarks Radios dokumentargruppe og TV 2 (i søndags) bragt solid dokumentation omkring sagen, bl.a. et rystende vidnesbyrd fra en overlevende jødisk tvangsarbejder.

I stedet for at forholde sig med en vis åndsnaerværelse og moralsk-menneskelig værdighed til hele denne famøse sag, har F.L. Smidth-koncernens ledelse kastet sig ud i et erstatningsforehavende på et større to-cifret millionbeløb imod Estland med henblik på at få godtgjort koncernens tab, da Port Kunda blev beslaglagt af de sovjetiske styrker i krigens sidste år.

Erstatningskravet bakkes op af den danske udenrigsminister, hvorimod foreningen »Aktive Modstandsfolk« tilsyneladende står blottet for opbakning fra det danske politiske establishment, der blot for nogle år siden i anledning af 50-året for befrielsen fejrede den danske modstandsbevægelses indsats under den tyske besættelse.

Historien skrives ikke blot i det, man siger, men nok så meget i det, man gør. Og dette eksempel er indtil videre et beklageligt lærestykke i både hvordan danske politikere (ikke) håndterer et stykke kontroversiel og tragisk fortid, men også i hvor smalle de etiske horisonter i virkeligheden kan være i den førende del af dansk erhvervsliv.

Måske gik man i ledelsen af F.L. Smidth og de tilhørende familier og troede, at danskerne var et særligt dydigt og retlinet folkefærd, der aldrig har gjort nogen fortræd. Måske baserede man sin viden på de lovligt glansbilledagtige skolebogsfremstillinger af danskernes adfærd under den tyske besættelse. Og da det blev klart, at danskerne så anderledes ud, og at man selv sad på soklen af en misgerning, anede man ikke, hvad man skulle stille op.

Det er den positive version. Den negative må man selv tænke sig til.

Kommercielle horisonter har firmaet. Men etiske?

NYE BØGER

Besættelsen som kollektiv erindring

Claus Bryld og Annette Warring

561 sider. Kr. 298,00.

Roskilde Universitetsforlag.

Bogens hovedindhold, kan med få ord siges: Væk med myterne om danskernes sammenhold under besættelsestiden. Det kunne der være meget mening i at kortlægge, men det gør denne bog ikke. Forfatterne har åbenbart ikke den intellektuelle ærlighed til dette, idet vi ikke får hele sandheden, men en subjektiv beskrivelse,

endda med skjult dagsorden, der skal undskylde de kredse, der ikke kunne skelne godt fra skidt.

Alligevel har forfatterne fat i en del af Danmarkshistorien, den del der handler om Danmarks holdning til flygtninge, der kom herop i 30'erne, den del, der handler om, hvilken betydning, det havde for krigen, at Danmark leverede varer til Tyskerne, byggede forsvarsværker på vestkysten, byggede flyvepladser og var mere end villige til at sende arbejdskraft til Tyskland. Anderledes stiller forfatterne sig til de mennesker – herunder den organiserede modstandsbevægelse – der hjalp de danske jøder til at flygte i 1943, hvor de påstår, at det var næsten uden omkostninger for dem, som hjalp jøderne. Helt ukritisk refererer forfatterne til en gennemgående dårlig bog af Rasmus Kreth og Michael Mogensen: *Flugten til Sverige*. Sikkert fordi den subjektive beskrivelse passer i forfatternes teser.

I afsnittet om lysskulpturen af Elle Mie Ejdrup Hansen betegnes kritikken af hendes projekt som »grotesk«, og at den samlede presse her var på modstandsfolkernes side. Dette er decideret urigtigt. Der var megen delt mening inden for såvel den skrevne presse, som inden for modstandsbevægelsens egne rækker, så hvorledes kan forfatterne da postulere, at det er en del af afhistorisering? I princippet

må alle danskere have stor sympati for, at historikere beskæftiger sig med besættelsestiden og tiden både før og efter.

På side 268 er der godt vidnesbyrd om, hvordan forfatterne ser på forskellen – eller ligheden – mellem dem som deltog i frihedskampen og dem som gik tyskernes ærinde. Der skrives »Besættelsestidens ofre inkluderer ikke dem, der havde stået på »den forkerte side«. Er det historisk eller er det subjektivt? Et andet citat side 114: »Tværtimod er de frivillige (Frikorpsfolkene sic) i de sidste par år blevet set som yderligere belastende pga. den fornyede interesse for krigsforbrydelser, som de formentlig ikke havde megen andel i. Allerede her har forfatterne taget stilling, eller forsøgt at skabe en myte om disse.

Selv om forfatterne langt hen ad vejen forsøger at latterliggøre modstanden mod besættelsesmagten – ja ligefrem hylder den del af befolkningen, der var passiv og ofte »kammer« fuldstændig over med hensyn til nazismens brutalitet og menneskefjendskhed, så er bogen velskrevet, til tider spændende.

Synd at historikere ikke også kan behandle de lidt uhandterlige begreber som ære og skam. Kunne de det, kunne bogen måske være bogen og grundfortællingen om besættelsestiden.

Kaj Christensen

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND KEGNÆS-HUSET

Vi minder om, at ansøgning om lån af Kegnæshuset i 1999 skal indsendes senest 1. februar 1999. Ansøgningsskema kan rekvireres hos sekretæren Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31.

Kegnæs-huset udlånes til gamle KZ-fanger eller andre, der har været i tysk fangenskab under besættelsen, til langtidsillegale eller krigssejlere, kort sagt alle, der er anerkendt under Lov om erstatning til besættelsestidens ofre og til deres enker/enkemænd. Efterladte børn kan komme i betragtning, hvis der er plads.

Der kan være kammerater, som ikke regelmæssigt læser »Modstandskampen«, så lad gerne ovenstående oplysninger gå videre.

Vi bliver undertiden spurgt, om reglen om, at man kun kan låne huset hvert tredje år, stadigvæk gælder. Det gør den ikke. Der er intet i vejen for, at man kan låne huset to år i træk, hvis der plads, men kammerater, som aldrig har lånt huset før, eller som ikke har været der længe, har naturligvis første prioritet.

Der er endnu enkelte uger ledige i perioden indtil 1. februar 1999.

Aase Beck Eigenbroth

Landsforeningen af erhvervshæmmede fra frihedskampen

Ved formandsmøde i Fredericia den 23. september 98 blev forretningsudvalget nedsat med gyldighed indtil næste landsmøde i 1999.

Konstitueret formand Jens Jacob Jensen, Fredericia, konst. næstfor-

mand Hjarne Ditlevsen, Svendborg, sekretær Kaj Christensen, Frederiksberg, kasserer Knud Poulsen, Ris-skov og konst. suppleant Mogens Henrik Nielsen, Veddelev Roskilde.

Se bagsiden af
bladet, se under

FERIE- MULIGHEDER

Bemærk venligst: Ferieønsker med datoer eller uger skal i alle tilfælde indsendes inden den 1. februar til de respektive foreninger.

Tak for de modtagne blade, som Det Kongelige Bibliotek efterlyste. Bladene er formidlet videre til biblioteket.

Redaktionen

Mindelunden - juleaften

Der er truffet aftale mellem Frihedskampens Veteraner og Hjemmeværnsdistrikt 62 Sorgenfri om de fremtidige højtideligheder i Mindelunden i Ryvangen juleaften kl. 16.00.

Hjemmeværnet vil stå for det praktiske arrangement, medens Frihedskampens Veteraners Fredningsråd sørger for blomsterne på gravene samt kransene ved monumentet på gravfeltet i Pergolaen, i »Rotunden« og på henrettelsespladsen, og man

håber, at spejderkorpserne fortsat vil medvirke, bistået af Frihedskampens Veteraners ungdomsfond.

Studentersangerne, som har været trofaste gennem mange, mange år, deltager som hidtil.

Amalienborg-Klubben lægger som tidligere år en krans ved stenen på pistolskydebanen.

Formanden for Amalienborg-Klubben, kriminalassistent Frank Zorn holder juletalet i år

Sentenser

Hvis historien kun skrives af revisionister, er facit kendt på forhånd.

Kaj Christensen

Måles historiens mangler med fremtidens håb?

Kaj Christensen

Glem aldrig din egen tanke om fremtiden, den kunne være rigtig.

Kaj Christensen

Hvorfor blive bange for sin egen skygge, andres skygger kan være langt farligere.

Kaj Christensen

Fascinationen ved fremtiden er, at man selv lever.

Kaj Christensen

Lær af andres fejltagelser, thi du lever ikke så længe, at du selv kan nå at gøre dem alle.

Martin Vaabee

Lad os forsøge at finde os tilrette med livet, det er ikke livets sag at finde sig tilrette med os.

Montesquieu

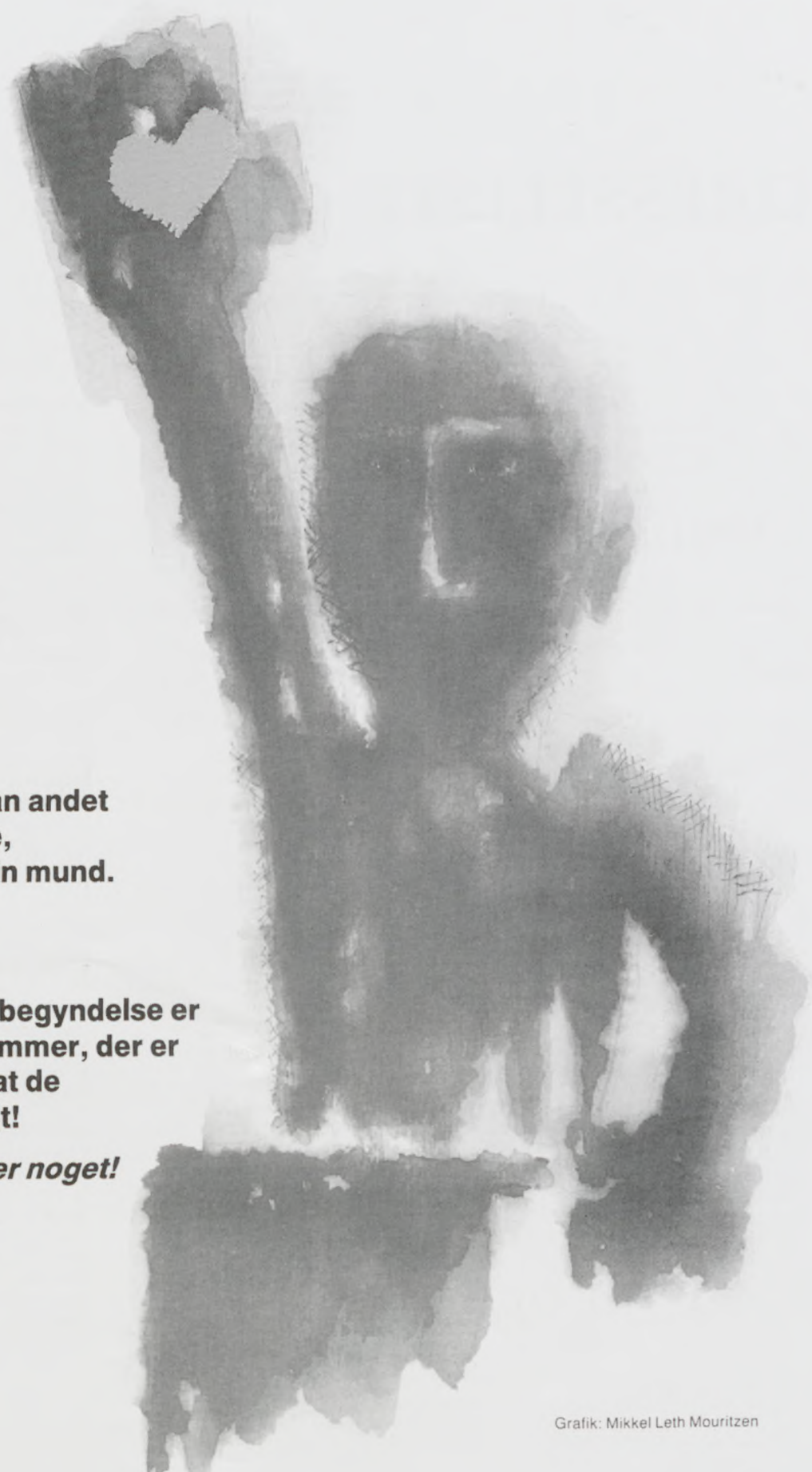
At forlade sig på sig selv er at fordoble sin formåen.

Johan Henrik Kellgren

God jul og godt nytår

Redaktionen ønsker alle
vore abonnenter og læsere
en rigtig god jul og et godt nytår.

**De siger:
Hvis du ikke kan andet
end at kritisere,
bør du holde din mund.**

**Jeg siger:
Tro dem ikke!**

**Al forandrings begyndelse er
at nogen fornemmer, der er
noget galt, og at de
tør sige det højt!**

Du skal tro du er noget!

CARL SCHARNBERG

Grafik: Mikkel Leth Mouritzen

M H NIELSEN
NYSTEDVEJ 14VEDDELEV
4000 ROSKILDE

4000 o 3/5 1

ADRESSELISTE

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev, tlf. 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K, tlf. 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.
Sekr.: Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. 36 17 47 88.
Odense: Jørgen Hedegaard Larsen, Højvænget 2, 5230 Odense M., tlf. 66 11 33 85.
Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rindalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munkerup, 3250 Gilleleje, Giro 6 45 87 18, tlf. 49 71 86 59.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Peblingevej 45, 4000 Roskilde, tlf. 46 34 19 20.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3. & 4. sal tv., 1400 København K., tlf. 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fung. fmd.: Jens Jac. Jensen, Fredrik den III vej 3. stk., 7000 Fredericia, tlf. 75 92 54 57
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jakobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.
Kontoret: Kongevejen 252 3, 2830 Virum, tlf. 45 85 58 98, Giro 8 81 17 88.
Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.
Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V., tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.
Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fredrik den III vej 3, st, 7000 Fredericia, tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84.

Odense afd.: Formand Holger Jørgensen, Tjørnehaven 30, 5240 Odense NØ, tlf. 66 10 35 43.

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bruns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingø, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.

Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V., tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25, 8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fung. fmd.: Edith Johansen, Højgårdsvej 73, 1 th., 8362 Hørring, tlf. 86 92 16 23.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boulevard 12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejsgårdsvej 14B, st. tv. 2920 Charlottenlund, tlf. 39 64 11 84.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bellahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj, tlf. 38 60 91 20.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.

Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carls-gade 5, 5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Amerikavej 7, 4. th., 1756 København V.,

fax. 55 44 10 32, tlf. 33 23 02 14.

E-post: pse@post7.t

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22, 5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Bernadottegården, blok 3. H.H. Kochsvej 4, 4000 Roskilde, tlf. 46 36 08 35.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre, tlf. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov Vej 29 2' tv., 2900 Hellerup,

tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjen 1 C, 2730 Herlev, tlf. 44 94 44 41.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 København Ø., tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11.

Konsulent Anna-Lise Clausen.

Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00. Tlf. 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.

12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200

Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov,

tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,

7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, tlf. 97 91 11 12.

Ansøgning skriftligt senest 1. februar.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.

Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.